

**Les capitulacions del retaule de la
confraria de la Mare de Déu del
Roser de Sarral (1545)**

Joan Maria Quijada Bosch

Les capitulacions del retaule de la confraria de la Mare de Déu del Roser de Sarral (1545)

Joan Maria **Quijada Bosch**

*jmquijada@arquebisbattarragona.cat

Resum: estudi de les capitulacions entre els majorals de la confraria de la Mare de Déu del Roser de Sarral i els mestres Bernat Vellet i Simeó Garcia, per fer un retaule del Roser per a l'església parroquial l'any 1545.

Paraules clau: confraries, Sarral, segle XVI, Simeó Garcia, Bernat Vellet

En ocasions la recerca històrica pot arribar a generar certa frustració en no trobar allò que un busca per completar l'estudi previst, però a vegades en el moment menys pensat apareix un document que provoca un gaudi que només aquelles persones que es dediquen a investigar en els arxius poden entendre. No cal que sigui una gran troballa, un simple contracte per construir un retaule, com és el cas que exposem, és suficient, i encara és més gran la satisfacció quan sobre aquella institució es disposa de poca informació.

El document que presentem està relacionat amb la parròquia de Santa Maria de Sarral, però no s'ha trobat dins del seu fons parroquial, ja que aquest fou destruït en la darrera guerra civil. El document es localitza al fons de la parròquia de Sant Llorenç de Montbrió de la Marca, doblegat dins d'un manual notarial del segle XVI.¹ El plec ha estat segregat d'aquest fons i actualment s'ha inclòs dins el fons parroquial de Santa Maria de Sarral.²

Es tracta de les capitulacions per a la construcció del retaule de la Mare de Déu del Roser que contractaren Joan Moles i Joan Monseny, majorals de la confraria del Roser de Sarral, el 1545, a Bernat Vellet, fuster de Sarral, i a un pintor de Valls del qual el document no esmenta el nom de pila, únicament consta el cognom Garcia. Tanmateix, gràcies

a l'estudi de Sofia Mata de la Cruz, sabem que a Valls al segle XVI hi havia la nissaga Garcia, Joan i Simeó, pare i fill, que eren pintors. El pare, probablement d'origen castellà, apareix documentat el 1500 a la Seu Vella de Lleida. El seu fill Simeó Garcia se sap que va treballar en el retaule de l'església de la Mare de Déu del Lledó de Valls el 1551. Malgrat les poques dades que tenim sobre aquesta nissaga de pintors és plausible pensar que el nostre pintor és Simeó Garcia.³

Els dominics introduïren la devoció a la Mare de Déu del Roser, molt popular, entre els segles XVI i XVIII, a tot Catalunya, la majoria de pobles tenien la seva confraria. Va ajudar a la seva popularitat la propagació dels dominics, els quals exercien un control directe sobre les confraries i per altra banda, la Contrareforma, present en tots els àmbits de la vida durant l'època moderna. Un dels objectius de Trento fou unificar el culte a fi d'eradicar les devocions locals, mitjançant la devoció a Maria enfront als sants locals, reforçant així els cultes marians. L'Església veia en les confraries un instrument de control i alhora un mitjà de transmissió dels seus valors, ja que eren associacions on hi participava tota la població.⁴ I finalment, la victòria de l'armada hispànica en la batalla de Lepant contra la flota turca el diumenge 7 d'octubre de 1571. Hi havia la creença que la batalla es va guanyar gràcies a la intercessió de la Mare de Déu del Roser, ja que el mateix dia de la victòria, les confraries del Roser havien sortit en processó, com feien cada primer diumenge de mes. Davant d'aquest fet el papa Pius V, dominic, va traslladar la festa de la Mare de Déu del Roser del 25 de març al 7 d'octubre.⁵

Segurament, darrera de l'encàrrec per fer el retaule del Roser de Sarral també hi havia l'interès de Mn. Bartomeu Ferrer, rector de Montbrió de la Marca i fill de Sarral. El seu nom consta al final del document, actuant com a notari, validant totes les clàusules de les capitulacions. Per altra banda, aquest fet explicaria el per què les capitulacions es van conservar en el fons documental de la parròquia de Montbrió de la Marca i no pas a Sarral.

Les capitulacions signades el 25 d'agost de 1545 estableixen l'aspecte estructural que havia de tenir el retaule. Aquest havia de ser fet amb fusta d'àlber i obrat a la romana, és a dir a l'estil renaixentista, segons la traça presentada. Les mides que havia de tenir eren de quinze pams d'alt i deu d'amplada. Per altra banda, un cop acabat i abans de col·locar-lo dins de l'església de Sarral havia de ser visurat per altres

mestres cridats pels majorals per tal que emetessin un dictamen el qual havia d'acceptar i aplicar el mestre Bernat Vellet. L'estructura i disposició dels temes de les taules seguien les directrius donades pels dominics, que eren els responsables de l'organització de la devoció a la Mare de Déu del Roser. La norma manava que a més de la imatge del Roser, hi hagués representat Sant Domènec i Santa Rosalia de Lima, però aquesta normativa no sempre es complia.

Curiosament les capitulacions sempre parlen del treball que havia de fer el mestre, però no fan cap esment a la feina que havia de realitzar el pintor Garcia en l'obra. Aquest segurament, un cop acabada l'estructura del retaule, es va desplaçar temporalment fins a Sarral per realitzar els treballs de pintura. S'ha de tenir present que els pintors en aquella època realitzaven un gran ventall de tasques, tant es podien dedicar a la pintura figurativa -que inclou els retaules, entre d'altres- com feines decoratives com el daurat o argentat, la policromia de la talla de fusta, etc.⁶

Els majorals pagaren pel retaule onze lliures en tres terminis: sis lliures en el moment de la signatura del contracte, cinquanta sous a la meitat de l'obra i la resta un cop finalitzat i col·locat el retaule al seu lloc. Però era tanta la il·lusió dels majorals per veure el retaule acabat i posat a l'església que van prometre donar tres rals si l'obra es posava el dia de la Puríssima Concepció d'aquell mateix any.

Aquest document, juntament amb una còpia del segle XVIII d'unes ordinacions de la confraria de la Mare de Déu del Roser de Sarral aprovades el divuit de desembre de 1597, són les referències més reculades en el temps que tenim sobre aquesta confraria.⁷ Tot i ser una de les confraries més antigues de la vila, a la qual hi estava inscrit gairebé tot el poble, no fou aprovada canònicament fins el 26 de setembre de 1816.⁸

En la transcripció feta per Mn. Tomàs Capdevila de la visita pastoral de 1696 de l'arquebisbe Josep Llinàs hi trobem la descripció dels objectes litúrgics que hi havia a altar de la Mare de Déu del Roser i que tornem a reproduir: «Et invenit que ya ara, dos creus de plata, dos candeleros de plata y dos de bronse, dos bordons de plata, un missal, un tern enter blanc de domàs ab toballas de satí blanc, 3 casullas de diferents colors, quatre frontals de diferents colors, una roda de campanilles, una cortina de coto, una bandera de domàs blanc, altra bandera xiqueta, altra bandera negra, quatre camises per lo tavernacle dorat, 6 estoballas, dos ganfarons de domàs blanc, ... y tres llantias»⁹

L'estat ruïnós de l'església, provocat pels avatars de la guerra dels Segadors, obligà a una remodelació de la mateixa que s'allargà gairebé un segle. A principis del segle XVIII van tenir lloc les primeres reformes, entre elles la construcció de la capella del Roser.¹⁰ Desconeixem si el retaule del Roser de les capitulacions de 1545 fou traslladat a la nova capella o si ja havia esta substituït per un de nou. El que sí que sabem del cert és que tot el que contenia l'església de Sarral fou consumit per les flames la nit de Nadal de 1801.¹¹

A la capella del Roser construïda a inici del segle XVIII hi havia l'altar de la Mare de Déu del Roser on es guardava el Santíssim Sagrament. Era un retaule d'un sol cos al centre del qual hi havia la imatge de la Mare de Déu del Roser i, als seus laterals, Sant Domènec i Santa Caterina de Siena. A cada costat hi havia dues columnes on hi havia dos medallons on es representaven les Resurrecció i l'Ascensió, i tot estava rematat amb un tercer medalló amb la representació de la coronació de la Mare de Déu. L'altar era de guix i fou decorat el 1861. L'ara de la capella feia 30 x 5 de guix. Els objectes que hi havia en aquest altar el 1925 eren un crucifix de metall daurat i una creu processional, un joc de sacres daurades de fusta, un joc de sis canelobres de metall daurat i tres estovalles.¹²

Tot aquest patrimoni artístic religiós fou consumit per les flames la matinada del 21 al 22 de juliol de 1936 quan l'església de Sarral fou saquejada pels revolucionaris. Per si no n'hi hagués hagut prou la nit del dia 12 de gener de 1939, en la seva retirada, l'exèrcit republicà volà el campanar, la qual cosa provocà l'ensorrament de la volta de l'església, de l'abadia i d'altres cases del voltant.¹³ L'actual altar de la capella del Roser fou reconstruït l'any 1946.¹⁴

Apèndix documental

Capitoleció feta e firmada per los hondrats en Joan Monseny, en Joan Moles hobres de la qonfreria de la Verge Maria del Roser de la vila de Sereal de part una y del hondrat mestre Bernat Velet de la vila de Sereal e mestre Gersia de Vals de part altra, sobre el fer de un retaule de fusta per a la dita confreria el qual dit retaule a de fer de quinze pals de alt, deu de anple en lo qual a de aver en lo banq tres ystancies e quapitels, pilastres e sa molura altra e baxa

y en l'altra ystasia segona a de aver quatre repertiments dos de qade banda y en mig una pastera de sinch pals de alt y a de aver quatre piles y a de aver e quisquna de les ystansies y en la pastera un arset y a de aver en lo mas alt sa qornisa y friso y alquitrave y en lo mes alt fi del retaule a de aver tres paxines y dos vasos en los estremes del dit retaule al qual dit retaule a de eser fet de bona fusta de alber y a de ser fet y obrat a la romamana les mollures y revevestits [sic] y obrats los piles y pilastres a la romana y axí matex los arsets tot asò fet y aqabat qonforme a una mostra feta par al dit retaule senyalada de mà susdit notari y a de aver ses polseres e mollures per qostats de piles e tras e piles qom requerlara [...] y és qontent lo dit mestre aqabar que sie lo dit retaule sie vist per mestres y si manqave res a fer e qomplir per lo dit mestre sie obligat a fer e qompliro estat a la esmerça que als mestres jodicarant tot asò a de fer. Se oblliga lo dit mestre de dar bo y fer y aqabar y posat dintre de la ysglésia de Sereal.

Més volen dits hobres que lo retaule aje de ser fet e qabat e posat en son loch de así al dia de la Qonsepsió de la Verge Maria primer vinent.

Més volen dit hobres o mejorals que lo mestre se age de oblligar e donar una fermansa de fer la hobra qonforme a la mostra qom de dal es dit e d'estar a tota esmena si ni sira trobada.

Més volen e son qontents los majorals que lo dia que-s fermara la quepitulesió de bestrança al mestre sis liures dich VI e del que restara del preu la mitat al mig de la obra e lo qompliment lo dia que l'obra serà aqabada e posada e de aso son qontents de obligarse qom a mejorals o enqara en nom propi.

Més se horefereyxen los majorals perquè lo mestre sie mes qontent si lo retaule sira posat lo dia de la Qonsepsió de donar-li tres reals de preu per la gana que tenen se fase la obra.

Més son de aqort entre les dites parts y se oblligen los dits mejorals y en bona fe prometen posar en nom propi e qom a majorals de la dita qonfreria onze liures dich XI moneda berselonesa pagades del modo segent dia present sis liures al mig de la dita hobra sinquanta sous e lo restant a qompliment de les onse liures feta la obra e posada dita obra.

Supra dicta capitula et omnia et singula in iusdem contenta fuerunt firmata aprobata et jurata XXV mensis augusti anno a nativitate Domini MDXXXXV in posse mei Bertholomei Ferrer, presbiteri oriundi ville

de Regali, rectorique ecclesie et parrochie sancti Laurentii loci de Monbrio de la Marcha, Tarrachone diocesis, pro honorables Joannem Moles et Joannem Monseny paratores lane ville de Regali, administratores confratrie Virginis Marie del Roser in villa de Regali institute, et pro Bernardus Vellet fusterium dicte ville et T. Garsia pintore villa de Vallibus ut in dicta capitulacione est designatum et ideo nos dicte partes laudantes aprobantes ratificantes et confirmantes et jurantes omnia et singula contenta supradicti capitulacione etc. Et si obmoram solveronis predictarum contingerit veraque parts manum laborare aut mittere [...] seu procuratorem ad nos dictas partes convenimus parts parti et nobis ad in nitentem dare et solvere quinque solidos barchinonensis non in sortem solucionis etc. Nichilominus solvemus parts parti omnes missiones ex supra quibus missionibus etc, remuneramus iuridicenti etc. Et pro premise omnibus et singulis attendendes tenendis et observandis obligamus nos dicti Joannes Moles et Joannes Monseny omnia bona confratrie Virginis Marie de Rosario et omnia bona nostra insolidum etc. Et vos dicti Bernardus Vellet et T. Garsia omnia et singula bona vostra insolidorum etc. Et pro majori sacuritate et firmitate nos dicti Bernardus Vellet et T. Garcia damus vobis et vestris in dicta confratria administratoribus fideiutores et principales ex parte Bernardi Vellet, Bartholomeum Uguet, cultorem, et pro parte T. Garcia, Joannem Pasqual majorem dieroum cultore ville de Regali qui nobiscum et sine nobis vobis et vestris teneantur pro toto etc. Et dicti Bartholomeus Uguet et Joannes Pasqual in solidum acceptarunt sponte etc. Et renunciaverunt etc. Renunciamus beneficio nonarum constitueramum omnes supra dicti in solidum etc. Et sumittimus nos dicte partes et parts parti etc. Et foro nostro proprio etc. Et renunciamus omnibus aliis iuribus etc. Et ut predicta omnia et singula etc. Fiat largo modo etc. Nonissime volumus nos dicte partes quod de hiis etc. Large fiat etc.

Testes sunt Amathor Pasqual, Damianus Vidal, Jacobus Traver et Bernardus Ferrer, paratores lane omnes ville de Regali.

Notes

- 1.- AHAT.- Montbrió de la Marca. Parròquia de Sant Llorenç. Manual notarial (1505-1532). UC: 14.
- 2.- AHAT.- Sarral. Parròquia de Santa Maria. Capitulacions del retaule de la Mare de Déu del Roser. UC: 32.

- 3.- Mata de la Cruz, Sofia. *La Pintura del cinc-cents a la diòcesi de Tarragona (1495-1620). Entre la permanència del gòtic i l'acceptació del renaixement*. Tarragona, Diputació de Tarragona, 2005, p. 83, 85-87, 96, 98, 247 i 278; Serra Vilaró, Joan. «Tres pintores desconocidos, uno ciertamente de Valls y otro probable» *Boletín Arqueológico Tarraconense*. (Tarragona), any LXIII, época IV, 1943, p. 81.
- 4.- Capdevila Werning, Caterina. «Les confraries del Roser a la diòcesi de Girona: la capella del Roser de Sant Pere d'Ullastret (1593-1766)» *Annals de l'Institut d'Estudis Gironins*. (Girona), 2007, Vol. XLVIII, p. 127-139.
- 5.- Serra Boldú, Valeri. *Llibre d'or del Rosari a Catalunya*. Barcelona, 1925, p. 27-53.
- 6.- Mata de la Cruz, Sofia. *La Pintura del cinc-cents a la diòcesi de Tarragona (1495-1620)*. *Op. cit.*, p. 247.
- 7.- AHAT.- Sarral. Parròquia de Santa Maria. Còpia de les ordinacions de la confraria de la Mare de Déu del Roser [segle XVIII], UC: 15.
- 8.-Capdevila Miquel, Tomàs. *Sarreal. Notes històriques de la vila*. Sarral, 1934, p. 145.
- 9.-*Ibidem*, p. 115
- 10.-Fuguet i Sans, Joan. «Barroquisme i tradició al temple parroquial de Sarral», Sarral, 1981, p. 118-119
- 11.-Capdevila Miquel, Tomàs. *Op. Cit.* p. 112-113.
- 12.-AHAT.- Secretaria de Cambra i Govern. Inventaris parroquials. Inventari de la parroquia de Santa Maria de Sarral (1925), UC: 112.
- 13.-Bergadà Escrivà, Àngel. *Martirologi de la Conca. La persecució religiosa a la Conca de Barberà durant la revolta de 1936-39*. Parròquia de Santa Maria de Montblanc, Montblanc, 1987, p. 12 i 23.
- 14.-Per a més informació sobre l'actual capella del Roser vegeu Marsal Bonet, Antoni M. *Santa Maria de Sarral. L'església i la vila. Context històric, descripció, valor patrimonial i connexions culturals*. Valls, Ajuntament de Sarral, Cossetània edicions, 2017, p. 183-185.

Rebuda: setembre de 2017

Avaluació: Dr. Manuel M. Fuentes i Gasó (Director de l'AHAT)

Acceptació: octubre de 2017